

PSP

Et tværsektorielt samarbejde mellem
politi, sociale myndigheder og psykiatri
- inspiration til organiseringen

Journalistisk bearbejdning: Jakob Vedelsby

Illustration: Vivi Barsted Linnemann

Tryk: KL's trykkeri

1. Introduktion

Folketinget har med virkning fra 1. april 2009 besluttet, at politidirektøren i alle politikredse skal sikre, at der bliver etableret et PSP-samarbejde. Det vil sige et samarbejde mellem politiet, de sociale myndigheder i kommunerne og psykiatrien i regionerne. Ideen med samarbejdsformen er at skabe et forum, hvor deltagerne kan koordinere indsatsen overfor særligt udsatte.

I PSP-regi kan lokale myndighedspersoner drøfte og aftale løsninger i vanskelige borgersager. Det fritager hverken politi, kommuner eller regioner for ansvar, men er tænkt som en effektiv vej til at styrke samarbejdet og koordinationen på tværs.

Det er en forudsætning for samarbejdet, at myndighederne kan drøfte enkeltpersoners situation i et uformelt forum. Der er derfor i forbindelse med PSP givet grønt lys for udveksling af oplysninger om socialt udsatte – uden samtykke fra de involverede.

Samarbejdsmodellen for PSP er udviklet i Frederiksberg Kommune i 2004. Modellen skal tilpasses de lokale forhold, herunder eksisterende samarbejdsorganer, konkret samarbejdspraksis, den geografiske inddeling af politikredsen og optageområder for psykiatrien.

Folketingets beslutning om at udbrede PSP fra 1. april 2009

Politidirektøren skal virke for at etablere et samarbejde mellem politiet, de sociale myndigheder og social- og behandlingspsykiatrien som led i indsatsen over for socialt udsatte personer.

Kilde: Retsplejelovens § 114, stk. 2.

KL, Danske Regioner, Rigspolitiet, Kriminalforsorgen og Det Kriminalpræventive Råd står bag denne pjece, som har til formål at inspirere til et velfungerende PSP-samarbejde. Pjecen rummer forslag til en organisatorisk opbygning af PSP-samarbejdet. Forslagene tager højde for lokale forskelle, som kan være udfordrende i opstartfasen, indtil PSP er integreret i den daglige praksis.

2. Formål og målgruppe

Formålet med PSP-samarbejdet er at koordinere politiets, de sociale myndigheders og psykiatriens indsats i forhold til socialt udsatte. Initiativet skal sikre, at disse borgere får bedst mulig hjælp. Samtidig skal PSP-samarbejdet forebygge, at de udsatte borgere udvikler eller fortsætter en kriminel adfærd.

Hvis en borger havner i et tomrum mellem myndigheders ansvarsområder, er der risiko for, at han eller hun ikke får den nødvendige støtte. PSP-samarbejdet er derfor målrettet borgere, der har behov for hjælp, men som ikke falder klart ind under et myndighedsområde som fx lovovertrædere, patienter i psykiatrien eller brugere i socialektoren.

En sag vil typisk blive bragt op i PSP-regi, hvis den myndighed, der kender sagen, ikke føler sig klædt på til at løse opgaven alene og samtidig finder det påkrævet at gøre andet og mere for borgeren. Det er også et gennemgående træk ved mange PSP-sager, at der er tale om borgere, som har flere forskellige problemer og mangler ressourcer til at samarbejde om at forbedre deres egen situation.

Typiske karakteristika ved målgruppen

- Truende adfærd overfor andre
- Voldsomt udadreagerende adfærd
- Til fare for sig selv eller andre
- Har børn/familie, der skal have hjælp
- Er ude i kriminalitet
- Erkender ikke egen sygdom/sociale situation
- Er i risiko for at miste bolig eller på anden måde sit eksistensgrundlag, hvis der ikke gribes ind
- 3. person klager over vedkommende
- "Usynlig" og i fare for at "gå til" i egen lejlighed
- Karakteriseret ved flere samtidige problemstillinger

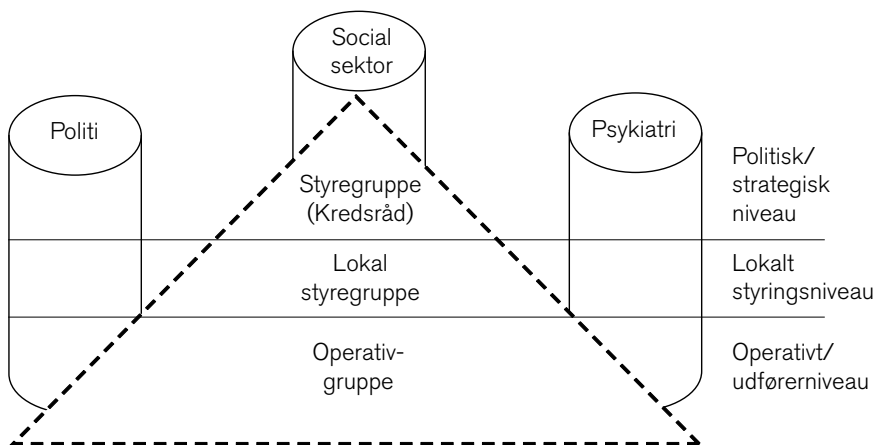
Kilde: Århus Kommune m.fl.

3. Organisering af PSP-samarbejdet

Den enkelte politikreds er udgangspunkt for PSP-samarbejdet. For at skabe en effektiv og bæredygtig organisering på tværs af sektorer, bør den overordnede målsætning for PSP gælde hele politikredsen. Selve organiseringen bør derimod tilpasses de lokale vilkår og behov tæt på borgerne. Hver enkelt myndighed skal desuden nøje overveje, hvordan de opbygger en intern struktur og procedurer, som understøtter PSP-samarbejdet bedst muligt.

Tværasektoriel organisering på tre niveauer

Det kan være en fordel at organisere PSP-samarbejdet på tre niveauer: Et politisk/strategisk niveau skal sikre projektets legitimitet og strategiske styring. Et lokalt styringsniveau skal resultere i udmøntning af samarbejdet lokalt. Et operativt/udførende niveau skal stå for det praktiske PSP-samarbejde. Frontlinjemedarbejdere hører ind under det operative/udførende niveau.

Det er et særkende ved PSP-samarbejdet, at det skal være ubureaukratisk og medføre, at der handles hurtigt og fleksibelt. Hvis organiseringen i tre niveauer modarbejder dette, kan det være en fordel at vælge en model

med enten et politisk/strategisk niveau eller et lokalt styringsniveau udover det operative/udførende niveau. Der kan fx være tilfælde, hvor det ikke er relevant at nedsætte en styregruppe på lokalt niveau, fordi opgaverne i stedet løses på enten politisk/strategisk eller operativt/udførende niveau.

I det følgende skitseres forslag til ansvarsområder og organisering på hvert af de tre niveauer.

3.1. Det politiske/strategiske niveau

På det politiske/strategiske niveau fastlægges de overordnede målsætninger og rammer for PSP-samarbejdet mellem politiet, de sociale myndigheder og psykiatrien. Formålet er at sikre samarbejdets styring og legitimitet.

Opgaven på dette niveau handler primært om at beslutte strukturerne for samarbejdet og følge op på resultaterne. Dette er ikke mere omsigribende, end at det kan være en fordel at indtænke organiseringen af samarbejdet i de eksisterende strukturer.

Nogle steder vil PSP-samarbejdet kunne forankres i kredsrådet, som i den anledning udvides med en PSP-repræsentant for regionen. Andre steder kan det være en fordel at etablere en PSP-styregruppe eller et PSP-udvalg under kredsrådet.

I praksis vil deltagerne på det politiske/strategiske niveau typisk afholde et møde i startfasen, hvor mål og rammer bliver vedtaget. Herefter er det naturligt, at de én gang om året evaluerer samarbejdet. Der kan også være tilfælde, hvor der i startfasen er behov for principielle diskussioner og strategiske beslutninger på lokalt styringsniveau og på operativt/udførende niveau.

Det overordnede formål med og rammerne for PSP-samarbejdet i den enkelte politikreds skal indskrives i kredsrådets samarbejdsplan eller i en samarbejdsaftale, der er vedlagt som bilag til samarbejdsplanen. Regionen skal inddrages i udformningen af aftalen om PSP-samarbejdet.

3.2. Det lokale styringsniveau

Det lokale styringsniveau har tre hovedopgaver. Én opgave er at sikre, at beslutninger på det politiske/strategiske niveau bliver tilpasset de geografiske og strukturelle forhold lokalt. Derudover skal deltagerne sørge for, at indhøstede erfaringer og anden relevant viden om projektets udvikling bliver formidlet til det politiske/strategiske niveau og andre relevante modtagere. Endelig skal det lokale styringsniveau tage initiativ til og koordinere aktiviteter, som fremmer den tværfaglige kompetenceudvikling i temaer, der er relevante for PSP-samarbejdet.

PSP-opgaven på lokalt styringsniveau kan, for at opnå en så effektiv organisation som muligt, med fordel indgå i den eksisterende struktur – fx lokalrådsstrukturen. Én model kan være, at lokalrådet får en PSP-repræsentant for regionen og derefter fungerer som lokal PSP-styregruppe. En anden model kan være, at lokalrådet nedsætter en lokal PSP-styregruppe.

Den lokale PSP-styregruppe kan også etableres i et samarbejde mellem flere lokalråd. Det kan fx være relevant, hvis flere mindre kommuner har sammenfaldende strukturer og forventninger til samarbejdet. En kommune kan også vælge at indgå i et samarbejde med en større nabokommune, som allerede har en PSP-organisation på plads.

Endelig kan det være en model at etablere en lokal styregruppe for hvert psykiatrisk optage- og dækningsområde. Det er en mulig løsning, at lokalrådet i dialog med regionen undersøger, om der i forvejen eksisterer oplagte samarbejdsfora, hvor regionale og kommunale repræsentanter kan drøfte PSP-spørgsmål med politiet.

Det lokale styringsniveau diskuterer og evaluerer PSP-samarbejdet efter behov og mindst én gang årligt. Det lokale styringsniveau bør endvidere medvirke til at udvælge medlemmer til og nedsættelsen af en eller flere operativgrupper.

3.3. Det operative/udførende niveau

Det primære PSP-samarbejde foregår på det operative/udførende niveau i lokale operativgrupper. Samarbejdspartnere fra politiet, de sociale myndigheder og psykiatrien vil her drøfte konkrete borgersager. Operativgruppen beslutter, hvordan der skabes kontakt til målgruppen med henblik på at give de relevante borgere hensigtsmæssige tilbud.

Operativgruppen har også til opgave at koordinere samarbejdet mellem de parter, gruppen vurderer bedst kan støtte op om målgruppen. Endelig skal operativgruppen identificere og videreformidle problemstillinger om lovgivning, aftalte procedurer eller andet, der hæmmer PSP-samarbejdet i praksis, og som derfor bør behandles på politisk/strategisk niveau eller på lokalt styringsniveau.

Operativgruppen bør bemandes i forhold til de opgaver, den skal løse. I en stor kommune med mange sager af denne type, vil der sikkert være basis for en operativgruppe med 1-3 faste repræsentanter for hver af de tre myndigheder. De kan eventuelt suppleres med repræsentanter for andre myndigheder eller organisationer. I en mindre kommune er det formentlig tilstrækkeligt med én fast repræsentant for hver myndighed og en stedfortræder for hver af disse, da der typisk er færre sager.

Hvad angår mødefrekvensen er ét møde om måneden i startfasen passende, hvis der er sager til det. Den netværksdannelse, der opstår mellem samarbejdspartnerne i PSP, vil sandsynligvis skabe helt nye muligheder for samarbejde. Det kan betyde, at mange sager ikke nødvendigvis skal afvente næste ordinære møde. Derfor kan man med tiden muligvis reducere mødefrekvensen eller varigheden af møderne. Det er dog vigtigt at sikre, at der etableres en egentlig PSP-kultur.

I mindre kommuner med et begrænset antal sager, vil der næppe være behov for månedlige møder – og operativgruppen kan med fordel aftale møder efter behov.

Uanset kommunens størrelse eller type er det vigtigt, at selv de mindste enheder bliver en del af organiseringen, så man kan udnytte sammenhængskraften og synergierne i PSP-samarbejdet optimalt.

Medlemmerne af en operativgruppe bør udvælges med stor omhu. Det enkelte medlem bør som minimum være involveret i konkrete borgersager og have et netværk i egen organisation. Medlemmet skal også have mandat til at indgå aftaler med samarbejdspartnerne i PSP eller til at involvere andre medarbejdere, som er relevante i konkrete sager.

4. Konkrete idéer til PSP-samarbejdet

PSP er et samarbejde mellem tre selvstændige myndigheder med forskellige opgaver. Hver myndighed skal forholde sig til, hvordan de på bedste vis organiserer det tværgående PSP-samarbejde. Den enkelte myndighed bør også tage stilling til, hvordan de introducerer og organiserer PSP-samarbejdet internt med henblik på dels at opnå den ønskede sammenhængskraft og de forventede resultater og dels at styrke varetagelsen af egne opgaver.

I det følgende præsenteres en række forslag, som kan inspirere de tre myndigheder til yderligere overvejelser på flere felter: Etablering af et vel fungerende PSP-samarbejde, opnåelse af det nødvendige kendskab til hinanden i operativgrupperne, sikring af effektiv sagsbehandling og forankring af PSP-samarbejdet på operationelt niveau.

4.1. Etablering af samarbejdet

Hvis der allerede findes en veludbygget samarbejdsstruktur, som med en begrænset indsats kan udbygges til at understøtte PSP, så brug den. Overvej også, om det er en fordel at inddrage andre aktører, udover politi, sociale myndigheder og psykiatri, i samarbejdet. Det kunne være repræsentanter for Kriminalforsorgen i Friheden (KiF), for de praktiserende læger, boligselskaber og lignende, under hensyntagen til de gældende regler om tavshedspligt. De praktiserende læger og boligselskaberne vil ofte være nogle af de første, der kan pege på behovet for en tværgående indsats.

Inddragelse af KiF som en fast samarbejdspartner kan bidrage positivt til at fremme det kriminalpræventive arbejde. KiF har tilsynsforpligtelsen med bl.a. psykisk syge kriminelle, hvilket i forvejen indebærer kontakt til og koordination med psykiatrien og de sociale myndigheder. KiF er desuden lovgivningsmæssigt forpligtet til at koordinere handleplaner med kommunerne og kan på den måde støtte en langsigtet indsats i forhold til borgerne.

4.2. Gensidigt kendskab i operativgrupperne

Det er vigtigt at præsentere de respektive organisationer for hinanden. Det er ligeledes en god idé at skabe fælles viden om, hvem der har lovgivningsmæssig hjemmel til at gøre hvad – fx hvorfor politiet eller en anden myndighed nogle gange ikke kan gå videre i en sag, eller hvorfor en kommune handler på en bestemt måde.

Samtidig bør der skabes gensidigt kendskab til den lovgivning, som hver myndighed arbejder under – og til hvilke interventioner, lovgivningen muliggør, og hvordan samarbejdet med andre myndigheder skal foregå. Det anbefales også at tilegne sig indsigt i og forståelse for de andre myndigheders handlinger.

Det er endvidere vigtigt at fokusere på, hvad de forskellige myndigheder hver især kan bidrage med i en akut situation, hvor én myndighed har brug for assistance fra andre for at kunne hjælpe en udsat borger bedst muligt.

Operativgruppen kan også bruges som forum for at afdække huller og forbedringsmuligheder i myndighedernes arbejde, som kan lappes via PSP-samarbejdet. Målet skal her være at minimere risikoen for, at borgeren havner i en lignende situation igen.

4.3. Den konkrete sagsbehandling i operativgrupperne

Det anbefales at etablere et formelt sted, hvor man behandler de få, men ofte meget vanskelige sager på tværs af myndighederne.

Vær bevidst om, at der sjældent er tale om helt ukendte sager. I en del tilfælde har både politi, kommune og psykiatri forhåndskendskab til sagen.

Indgå de nødvendige, ofte meget praktiske aftaler med samarbejdspartnerne om, hvem der gør hvad, hvis planerne skrider, fordi borgeren ikke samarbejder.

Hav også fokus på overgange og snitflader mellem både indsatser og involverede myndigheder, da det ofte er hér, der kan opstå noget u hensigtsmæssigt.

Overvej både tidligt i sagsforløbet og løbende, hvad kriterierne skal være for at udveksle oplysninger om en borger og hvilke oplysninger, det er nødvendigt at udveksle.

Vurdér fra sag til sag, om det er relevant og muligt at inddrage borgeren i samarbejdet. Inddragelse af borgeren skal ikke på forhånd udelukkes som en mulighed.

Ofte har den involverede borger en dom til behandling. Det kan derfor være relevant, at samarbejdspartnerne kender dommen og de vilkår og muligheder for interventioner, som den giver hos de forskellige myndigheder.

En del sager viser sig at omhandle unge mennesker. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på børne- og ungdomspsykiatriske forhold i sammensætningen af operativgruppen.

Når en sag er drøftet i PSP-samarbejdet, skal handlingsansvaret være placeret hos en af de tre myndigheder. En sag er først afsluttet, når der er fundet en løsning.

4.4. Forankring af PSP-samarbejdet på operativt/udførende niveau

Det anbefales at gennemføre fælles, tværgående kompetenceudvikling i relevante temaer for PSP-samarbejdet. Det er ligeledes vigtigt at finde måder, hvorpå relevante medarbejdere indenfor politiet, de sociale myndigheder og psykiatrien kan få kendskab til PSP-samarbejdet og til mulighederne for at trække på og aktivere hinanden.

Det bør også overvejes, hvordan PSP-samarbejdet forankres i deltagernes egne hjemorganisationer, så der bliver større kendskab til PSP og til, hvordan der kan bidrages aktivt til indsatsen.

PSP-samarbejdet kan være med til at sikre en hurtig løsning i akut opståede situationer.

5. Andet relevant materiale

Bemærkningerne til lovforslag L 79 om ændring af retsplejeloven (Udveksling af oplysninger som led i politiets samarbejde med de sociale myndigheder og psykiatrien (PSP-samarbejdet)).

PSP-samarbejdet i Frederiksberg Kommune. Politi – Socialforvaltning – Psykiatri - et sektorsamarbejde. Lena Kongsrud, Dorte Sestoft og Michael Fl. Rasmussen (2008).

Rigspolitiet

Polititorvet 14
1780 København V
www.politi.dk

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19
2600 Glostrup
<http://www.dkr.dk/>

Direktoratet for Kriminalforsorgen

Strandgade 100
1401 København K
www.kriminalforsorgen.dk

Danske Regioner

Dampfærgevej 22
Postboks 2593
2100 København Ø
www.regioner.dk

KL

Weidekampsgade 10
2300 København S
Postboks 3370
www.kl.dk